SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2715

av Janine Alm Ericson m.fl. (MP)

Jämställdhetspolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra en feministisk utrikespolitik och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att använda kvotering för att komma till rätta med underrepresentation av kvinnor i ledande positioner och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra jämställdheten och mångfalden bland Sveriges förtroendevalda och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka diskriminering, hot och hat mot förtroendevalda och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta förebyggande mot destruktiva mansnormer och begränsande normer och värderingar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minst 40 procent av ledamöterna i alla börsnoterade bolag samt kommunala och statliga bolag ska vara kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mål för jämställdhet inom högre utbildning och forskning och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa förutsättningar för att höja lönerna i kvinnodominerade yrken och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka oskäliga löneskillnader och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att beskatta kapitalinkomster progressivt och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av skattepolitiken ur ett jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka normalarbetstiden och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om heltid som norm och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om satsningar på arbetsmiljön och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om satsningar för att skapa mer jämställda förutsättningar på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kvinnors möjligheter att starta, driva och utveckla företag och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka trygghetssystemen för personer med oregelbundna inkomster och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att höja pensionerna för dem som har lägst pension, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att avskaffa karensavdraget och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en höjning av sjuk- och aktivitetsersättningen och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett nationellt centrum för normkritisk pedagogik och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka elevhälsan och tillkännager detta för regeringen.

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka utbildningen i sexualitet, samtycke och relationer och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om läsfrämjande insatser och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om studie- och yrkesvägledningens roll i att motverka könsbundna val och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bredda rekryteringen till högre utbildning samt vuxen- och yrkesutbildning och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lika möjligheter att forska och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en tredelad föräldraförsäkring och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ytterligare reformer för jämställt uttag av föräldrapenning, vård av barn och föräldraledighet och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att höja ersättningsnivån på lägstanivådagarna i föräldraförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla fler hembesöksprogram och pappakurser och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillgänglig barnomsorg och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att höja barnbidraget och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla faderskapspresumtion och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en folkhälsolag och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kvinnosjukvården och mer jämlik diagnostik och behandling och tillkännager detta för regeringen.

37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om öppen redovisning från regionerna om jämställd vård och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en modern gravididetspenning och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att förstärka förlossningsvården och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bättre förebygga förlossningsskador och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tryggare förlossningsvård i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att försvara och stärka aborträtten och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över systemet med Socialstyrelsens rättsliga råds inblandning i beslut om senare aborter och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kostnadsfria preventivmedel upp till 26 år och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nollvision mot mäns våld mot kvinnor och barn och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om breda insatser för att höja kunskapen om och förebygga mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa våld mot kvinnor och våld i nära relationer som särskilt målområde inom folkhälspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna kvinno- och tjejjourernas verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av lagstiftningen om tillståndsplikt för skyddat boende och Socialstyrelsens riktlinjer och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot privata vinstdrivande boenden och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en nationell obligatorisk kompetensutbildning för relevanta yrkesgrupper inom rättsväsendet om

sexualbrott, mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och barns utsatthet och tillkännager detta för regeringen.

52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja minimistraffet för grov kvinnofridskränkning och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det inte ska vara möjligt att köpa samtycke till sex och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brottsoffer ska ges en samlad ingång till samhällets stöd och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att tillsätta en utredning om eftervåld och ekonomiskt våld och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa barns rätt till eget juridiskt biträde och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka samhällsstödet för personer med skyddade personuppgifter och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka arbetet för en samtyckeskultur i samhället och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka vården för personer som utsatts för sexuellt våld eller sexuell exploatering, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp kriminaliseringen av köp av sexuella handlingar på distans och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra brottsbeteckningarna för det som i dag kallas barnpornografibrott och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett brett förebyggande arbete för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck i skola, socialtjänst, hälso- och sjukvård och rättsväsen och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om regionala resurscentrum och tillkännager detta för regeringen.

65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyddet genom utreseförbud ska omfatta barn och unga upp till 20 år och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ingen ska utvisas för att man lämnar en våldsam relation eller en relation som bygger på hedersförtryck, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förebygga och stoppa försök till kontroll av kropp eller sexualitet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Miljöpartiet är ett feministiskt parti. Det betyder att vi vill använda de politiska verktyg vi har för att öka jämställdheten och motverka den rådande könsmaktsordningen där män har mer makt än kvinnor. Vår feministiska politik genomsyras av ett intersektionellt perspektiv, då olika grupper av kvinnor står inför olika utmaningar.

För Miljöpartiet är jämställdhet i grunden en fråga om frihet. Människors möjligheter att leva sina liv ska inte påverkas negativt eller begränsas av kön eller könsidentitet. Alla ska ha frihet att vara den de är utan att hindras av stereotypa normer och attityder. En modern och radikal politik för ökad jämställdhet lägger fokus på lika möjligheter inom alla områden.

Globalt sett har Sverige kommit långt med jämställdheten, men vi har fortfarande lång väg att gå. Sedan Tidö tillträdde 2022 har klyftorna mellan kvinnor och män ökat. Kvinnors ohälsa har stigit snabbare än männens, lönegapet har vidgats och ensamstående mammor och kvinnliga pensionärer har svårt att få ekonomin att gå ihop. Samtidigt är uttaget av föräldraledighet fortsatt ojämställt. Kvinnors frihet begränsas också av våld, hot och kontroll. Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är allvarliga samhällsproblem som skadar hälsan, inskränker livsutrymmet och i värsta fall kostar kvinnor och barn livet.

Pojkar har generellt sämre skolresultat och män hamnar betydligt oftare i kriminalitet, har färre nära relationer och har högre självmordsfrekvens än kvinnor. Att tidigt bekämpa machoideal och destruktiva mansnormer är ett led mot ökad jämställdhet och skulle innebära ökad frihet för alla.

Globalt går jämställdheten bakåt, samtidigt som kvinnors och flickors rättigheter hotas och begränsas av resursstarka konservativa krafter. Kvinnors och flickors rätt att

bestämma över sina egna kroppar begränsas dagligen av ojämlika maktförhållanden till följd av patriarkala samhällsstrukturer. Dessutom drabbas kvinnor och flickor särskilt hårt av klimatförändringar och av konflikter, inte minst då våld, sexuella övergrepp, barnäktenskap och oönskade graviditeter ökar i samband med kris och konflikt.

En feministisk utrikespolitik

En mycket viktig princip för Miljöpartiet som regeringsparti var att den regering som vi ingick i var feministisk. En viktig del i detta var att vi tydliggjorde vår hållning med en feministisk utrikespolitik, vars utveckling och innehåll beskrevs bland annat i regeringens skrivelse 2019/20:17 ”Sveriges feministiska utrikespolitik”. Den feministiska utrikespolitiken är ett förhållningssätt som innebär att utrikesförvaltningens arbete ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv som kan struktureras i tre ”R”: rättigheter, representation och resurser. Detta innebär att utrikesförvaltningen ska verka för alla kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna och verka för kvinnors deltagande och inflytande i beslutsprocesser. Utrikesförvaltningen ska också se till att resurser fördelas så att jämställdhet främjas.

Sverige blev i oktober 2014 först i världen med att deklarera en feministisk utrikespolitik. Den har sedan dess väckt uppmärksamhet och fler länder har tagit efter. Enligt en uppräkning som finska utrikesdepartementet gjort hör åtminstone Nederländerna, Spanien, Kanada, Luxemburg, Mexiko, Tyskland, Frankrike och Chile till de länder som har deklarerat en feministisk utrikespolitik.

Vi är besvikna och oroade över att regeringen valt att frångå den inslagna vägen. Även OECD:s biståndskommitté DAC har i sin granskning från 2026 ifrågasatt avskaffandet av den feministiska utrikespolitiken och konstaterat att beslutet, tillsammans med minskade resurser till jämställdhetsarbetet, är svårt att förena med Sveriges uttalade prioriteringar. Med en feministisk utrikespolitik satte vi tydliga mål för att bryta ojämställda strukturer i världen och för att resurser går till kvinnors egna prioriteringar. Begreppet feministisk har i sig lett till nya analyser och perspektiv, vilket är värdefullt inför att insatser utformas. Med en tydlig analys är utsikterna större för att jämställdhet och flickors och kvinnors reella situation ska förbättras.

Jämn fördelning av makt och inflytande

Det första jämställdhetspolitiska delmålet handlar om att kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren för beslutsfattandet. Över tid har möjligheter till makt och inflytande blivit mer jämnt fördelade, men än idag är kvinnors utsikter att påverka samhället sämre än mäns. Samtidigt handlar arbetet för en mer representativ maktutövning inte bara om kön. Exempelvis etnicitet, funktionsförmåga, hudfärg och ålder har också inverkan på möjligheten till inflytande. Här måste samhället bli bättre på att ta tillvara den erfarenhet och kompetens som finns, för allas bästa. Med ökad jämställdhet och mångfald förbättras förutsättningarna för att motverka diskriminering, höja kompetensnivån i samhället och skapa nya innovationer.

En jämn fördelning av makt och inflytande inom samhällets alla sektorer är ingen garanti för att den reella makten också ska fördelas jämnt, men det är en förutsättning för att maktutövning ska kunna förändras i en jämställd riktning. Därför är det problematiskt att ju högre upp i hierarkin inom politiken, näringslivet och högre utbildningar, desto större är frånvaron av representativitet och jämställt inflytande. Den ojämställdhet som präglar möjligheten till inflytande utgör ett allvarligt demokratiskt underskott.

För att alla ska kunna vara med och påverka samhället och vilka frågor som hamnar på dagordningen är det viktigt att fler grupper är representerade inom alla områden i samhället, såsom inom politiken, inom arbetslivet och företagandet, samt inom den ideella sektorn. Det handlar också om att kunna påverka de processer som är en del av formandet av våra värderingar, tankar och idéer, exempelvis inom kultur, forskning och media.

Miljöpartiet vill se fler kvinnor på andra ledande positioner i samhället, på ordförandeposter, som professorer och chefer. Den offentliga sektorn har ett extra stort ansvar för att medverka till en aktiv rekrytering av kvinnor till ledande positioner. Det är nödvändigt att bryta den ordning som finns i samhället där män har förtur till vissa positioner. Vi anser att kvotering i högre grad måste ses som en möjlighet för att komma till rätta med underrepresentationen av kvinnor på ledande positioner. Regeringen bör återkomma med förslag om hur en sådan utveckling kan ske i högre grad.

Politiskt inflytande

Det är angeläget att förbättra jämställdheten och mångfalden bland Sveriges förtroendevalda politiker så att fler får möjligheter att påverka samhället och delta i demokratin. Regeringen bör ta initiativ för att detta ska bli verklighet. Även om politiken är en av de mer jämställda sektorerna i Sverige, så råder inte reell jämställdhet i politiskt arbete. En jämn könsfördelning och fler kvinnor på beslutsfattande positioner är en viktig förutsättning, men inte tillräckligt. Det är också viktigt att belysa villkoren för kvinnor att ta sig till och befinna sig på beslutsfattande positioner. Unga kvinnor är kraftigt underrepresenterade i politiken och lämnar dessutom sina uppdrag i förtid. Kvinnor möter högre krav, utsätts för sexualiserande kommentarer, trakasserier, hot och våld samt hoppar av sina uppdrag i högre utsträckning än män. Dessa hinder för jämställdheten kan inte accepteras.

Det är av stor betydelse att undanröja problem som har med diskriminering och hot att göra, eftersom det påverkar människors möjligheter till politiskt engagemang. Enligt Jämställdhetsmyndigheten drabbas kvinnor oproportionerligt ofta av hot, trakasserier och nätmobbning, vilket leder till att många tvekar inför att ta på sig eller stanna kvar i offentliga uppdrag. Detta är ett allvarligt jämställdhets- och demokratiproblem då det i längden påverkar vilka som representeras och är med och fattar beslut.

Det målmedvetna arbetet för en jämn könsfördelning i statsförvaltningen har gett resultat. Enligt regeringens redovisning för 2026 är könsfördelningen bland ledamöterna i statliga myndigheters styrelser och insynsråd sammantaget helt jämn: 50 procent kvinnor och 50 procent män. Samtidigt har endast 68 procent av de enskilda styrelserna och insynsråden en könsfördelning inom intervallet 40–60 procent, vilket visar att arbetet behöver fortsätta. Samhället måste också lägga särskild vikt vid den yngre generationen både vad gäller synen på jämställdhet och villkor och faktisk politisk representation. När det gäller attityder till jämställdhet utmärker sig gruppen unga män i flera mätningar. Jämställdhetsmyndighetens undersökning från 2025 visar att 78 procent av unga män anser att Sverige helt eller delvis har uppnått jämställdhet, jämfört med 42 procent av unga kvinnor. Andra undersökningar visar att unga män i högre grad anser att jämställdheten har gått för långt och i mindre utsträckning tar avstånd från föreställningar om att män är bättre politiska ledare än kvinnor. Även om de flesta unga män har en positiv syn på jämställdhet är de stora skillnaderna i attityder mellan unga kvinnor och män oroande. Här måste samhället agera förebyggande mot destruktiva mansroller och för att ändra på begränsande normer och värderingar. Verkningsfulla

initiativ och åtgärder krävs för att målet om en jämn fördelning av politiskt inflytande ska bli verklighet i Sverige.

Inflytande i näringslivet

Den ekonomiska makten fortfarande mycket ojämnt fördelad mellan kvinnor och män i näringslivet, trots att vissa framsteg gjort. SCB:s statistik visar att endast 11 procent av styrelseordförandena och 13 procent av de verkställande direktörerna i svenska börsbolag var kvinnor år 2024.

Utvecklingen går långsamt även i företagsledningarna. Enligt Allbrights rapport från 2025 hade endast 25 procent av svenska börsbolag en jämställd ledningsgrupp, samtidigt som 14 procent helt saknade kvinnor i ledningen. Kvinnor är även underrepresenterade på de positioner som innebär störst inflytande över företagens affärsverksamhet och strategiska beslut. Även i valberedningarna, som har en central roll för vilka som utses till styrelserna, är mansdominansen stor.

I de statligt ägda bolagen utgör däremot kvinnor hälften av styrleseledamöterna. Det visar att en jämn könsfördelning är fullt möjlig. För att påskynda utvecklingen och skapa ett mer jämställt näringsliv vill Miljöpartiet lagstifta om könskvotering till bolagsstyrelser så att minst 40 procent av ledamöterna i alla börsnoterade bolag samt kommunala och statliga bolag ska vara kvinnor. EU har genom sitt direktiv från 2022 om jämnare könsfördelning i börsbolagens styrelser tagit viktiga steg för att stärka kvinnors ekonomiska inflytande i Europa, och Miljöpartiet beklagar att Sverige valt att skjuta upp tillämpningen av direktivets regler om tillsättning av styrelseledamöter.

Inflytande inom högre utbildning och forskning

Även när det gäller ledande positioner inom högre utbildning och forskning skiljer sig villkoren åt för kvinnor och män i fråga om anställning, karriärvägar och tillgång till forskningsmedel. Andelen kvinnor har alltid varit underrepresenterade bland landets professorer, men har ökat över tid. År 2025 var 34 procent av professorerna kvinnor och 66 procent var män. Inom de andra forskande och undervisande anställnings-kategorierna varierar andelen kvinnor från 46 procent bland meriteringsanställningar till 61 procent bland adjunkterna. När Miljöpartiet var en del av regeringen fick Sveriges lärosäten särskilda rekryteringsmål för att öka andelen kvinnor bland nyrekryteringen av professorer.

I regeringens proposition 2024/25:60 Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta ströks delmålet om att jämställdheten inom högre utbildning och

forskning ska öka. Miljöpartiet är kritiskt till att regeringen har tagit bort detta delmål helt i sin proposition. Jämställdhetsmålet ska vara kvar för att betona värdet av jämställdhet inom forskningen och för att över tid följa andelen män och kvinnor bland nyrekryterade professorer och lektorer. Jämställdhetsmyndighetens synpunkter inför regeringens forsknings- och innovationspolitik var tydlig. Myndigheten ansåg att regeringen bör jämställdhetsintegrera utformningen och styrningen av forsknings- och innovationspolitiken för att Sverige ska vara en ledande forskningsnation. Det behöver särskilt beaktas att akademin är en ojämställd sektor, att kvinnor t.ex. fortfarande missgynnas i karriärutveckling och vid fördelning av forskningsmedel – även då de är lika meriterade. Det handlar både om att jämställdhetsintegrera regeringens övergripande utformning och om resurstilldelning inom utbildning, forskning och innovation, men också regeringens styrning av högskolor och universitet samt forsknings- och innovationsfinansierande myndigheter, genom t.ex. regleringsbrev.

Ekonomisk jämställdhet

Det andra jämställdhetspolitiska delmålet innebär att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Här krävs omfattande reformer för att jämna ut skillnaderna.

Utvecklingen mot ekonomisk jämställdhet går inte snabbt av sig själv, men politiska incitament har tydlig effekt. Det har till exempel visat sig varje gång föräldraförsäkringen har reformerats. När ytterligare en månad reserverats till varje förälder har papporna tagit ut fler föräldradagar. Det gör i sin tur arbetsmarknaden mer jämställd och tidigarelägger den dag då vi får jämställda pensioner.

Lika lön och högre löner i kvinnodominerade yrken

Trots att kvinnor har högre utbildning än män får kvinnor lägre lön. Löneskillnaden mellan kvinnor och män uppgick till 9,9 procent 2025. Kvinnodominerade yrken som sjuksköterskor, lärare och socialsekreterare, har dessutom lägre löner än yrken som flest män arbetar i. Lönegapet mellan kvinnodominerade och mansdominerade yrken i kommunerna ökar. En undersköterska tjänar i dag i genomsnitt 90 procent av en anläggningsarbetares lön – trots att utbildningen är lika lång. Ett vårdbiträde tjänar exempelvis bara 84 procent av vad en vaktmästare gör.

Män med svensk bakgrund är de största vinnarna i spelet om löneinkomster, medan arbetarkvinnor med utländsk bakgrund är de största förlorarna. Kvinnor tjänar 80

procent av männens löneinkomster. Samtliga grupper har haft en bra inkomstlöneutveckling sedan millennieskiftet – utom arbetarkvinnorna – en grupp som utgör hälften av landets kvinnor. Medan tjänstemannakvinnor har fått en reallöneinkomstutveckling på 10 247 kronor har arbetarkvinnorna fått hälften så mycket – endast 5 696 kronor.

Det är tydligt att lönerna i kvinnodominerade yrken måste höjas. Det kräver politiska satsningar på välfärden, där en stor andel av de anställda är kvinnor. Ett viktigt steg är att stärka de generella statsbidragen till kommuner och regioner för att ge bättre förutsättningar att höja lönerna och förbättra arbetsmiljön. Men det behövs också riktade insatser för att komma till rätta med de strukturella löneskillnaderna mellan kvinno- och mansdominerade yrken. I Danmark har staten och arbetsmarknadens parter genom ett trepartsavtal enats om särskilda satsningar för att höja lönerna och förbättra arbetsvillkoren i utvalda välfärdsyrken. Den danska modellen visar hur staten kan bidra med finansiering samtidigt som arbetsmarknadens parter behåller ansvaret för lönebildningen. I betänkandet Jämställdhet i en föränderlig tid (SOU 2026:41) föreslås att Sverige ska utreda förutsättningarna för en liknande satsning. Miljöpartiet vill gå vidare med detta förslag och tillsätta en kommitté med representanter för arbetsmarknadens parter och oberoende experter. Kommittén ska analysera den danska trepartsmodellen och utreda förutsättningarna för en motsvarande lönesatsning i kvinnodominerade yrken inom offentlig sektor i Sverige.

Vi måste också stärka arbetet för jämställda löner på hela arbetsmarknaden. Här är det till exempel viktigt med tydlig kartläggning och uppföljning. Vi vill stärka DO:s tillsyn och skärpa sanktionerna av mot arbetsgivare som inte lever upp till kraven på lönekartläggning och se över om dagens sanktionsmöjligheter är tillräckliga. Men också att vi jobbar för en jämnare fördelning av föräldraansvar och obetalt arbete, som annars riskerar kvinnors löneutveckling.

EU:s lönetransparensdirektiv är ett viktigt verktyg för att motverka osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män och stärka rätten till lika lön för lika eller likvärdigt arbete. Miljöpartiet är därför kritiskt till regeringens hantering av direktivet. Regeringens ursprungliga förslag till genomförande avvek på flera viktiga punkter från den statliga utredningens förslag och möttes av omfattande kritik. I stället för att åtgärda bristerna har regeringen valt att skjuta genomförandet på framtiden, trots Sveriges skyldighet att införliva direktivet i svensk lagstiftning. Miljöpartiet anser att arbetet med att genomföra lönetransparensdirektivet skyndsamt måste återupptas. Utgångspunkten

bör vara den statliga utredningens förslag (SOU 2024:40), med ambitionen att stärka jämställdheten och säkerställa att direktivet får avsedd effekt. Genomförandet får inte innebära att de verktyg som redan finns i svensk lagstiftning för att motverka osakliga löneskillnader, såsom kraven på lönekartläggning, försvagas. Tvärtom måste direktivet användas för att stärka insynen i lönesättningen och ge bättre förutsättningar att upptäcka och åtgärda osakliga löneskillnader.

Kapital och skatter

Eftersom män generellt tjänar mer än kvinnor gynnar regeringens skattesänkningar för höginkomsttagare framför allt män. Regeringen har också satsat på att sänka skatten genom ytterligare ett jobbskatteavdrag: Det gynnar dubbelt så många män som kvinnor.

Kapitalinkomsterna – inkomster som kommer från sådant som investeringar i fonder och aktier eller försäljning av bostäder och fastigheter – är ännu mer ojämställt fördelade än lönerna. När regeringen sänker skatten på kapitalinkomster gynnar det i väldigt hög utsträckning män. För att komma till rätta med detta vill Miljöpartiet att kapitalinkomster beskattas progressivt.

Arbetarkvinnor, där många är utlandsfödda, är de som drabbats hårdast av regeringens ekonomiska politik. Män som är överrepresenterade bland höginkomsttagare har varit de stora vinnarna på skattesänkningarna, inklusive dem på kapital. Samtidigt har löneökningarna inte hållit jämna steg med inflationen och stöd som barnbidrag och bostadsbidrag har inte justerats i takt med prisökningarna vilket leder till dubbla slag mot arbetarkvinnor. Skattepolitiken bör därför ses över ur ett jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv. Det kan handla om hur olika skattevillkoren kan se ut i olika livssituationer, och jämna ut de skevheter som idag finns mellan beskattning av arbetsinkomster och kapital. Vi vill också öka både bostadsbidraget och barnbidraget för att barnfamiljer ska klara av att få ihop ekonomin efter de senaste årens ökande priser.

Bättre arbetsmiljö och kortare arbetstid för alla

Kvinnor löper mer än dubbelt så stor risk att bli sjukskrivna till följd av stress. Kvinnor utgjorde 79 procent av stressrelaterade sjukskrivningar 2024. Orsakerna till de stressrelaterade sjukskrivningarna i kvinnodominerade branscher är väl belagda. En orsak är arbetsmiljön i kvinnodominerade yrken, där tempot är högt, resurserna knappa och inflytandet litet. Inom yrken som vård, skola och omsorg pressas dess anställda till bristningsgränsen. En annan orsak är att kvinnor fortfarande tar huvudansvaret för det

obetalda arbetet i hemmet. Båda dessa skäl bidrar till att kvinnor i dag i högre utsträckning jobbar deltid för att orka med, vilket drabbar både inkomsten här och nu och pensionen på sikt.

En av våra viktigaste jämställdhetsfrågor är därför att sänka normalarbetstiden till 35 timmar. Många kvinnor tvingas idag jobba deltid för att få livet att gå ihop. Genom att generellt sänka arbetstiden för alla - med bibehållen lön - så bidrar vi till att jämna ut skillnaderna mellan kvinnor och män och få ner ohälsotalen bland kvinnor.

Det är betydligt fler kvinnor än män som arbetar deltid. En vanlig myt är att det är kvinnor med små barn som står för deltidsarbetandet, men nästan lika många kvinnor utan barn arbetar deltid. Miljöpartiet driver att det ska finnas en rätt till heltid och möjlighet till deltid – men rätten till heltid måste också handla om ”rätt till orken till heltid”. Miljöpartiet vill att offentligt finansierade arbetsgivare ska gå före och erbjuda heltid som norm och deltid som möjlighet för alla sina arbetstagare.

En jämställd arbetsmarknad förutsätter att arbetsmiljön förbättras i kvinnodominerade yrken. Inom offentlig sektor, inte minst vård och omsorg, leder hög arbetsbelastning, stress och bristande möjligheter till återhämtning till omfattande arbetsrelaterad ohälsa. Det drabbar framför allt kvinnor och bidrar till att utbildad och erfaren personal lämnar sina yrken. Miljöpartiet vill införa en nollvision för arbetsrelaterad ohälsa, med vård och omsorg som ett första fokusområde. Det kräver att arbetsmiljölagstiftningen efterlevs, att personalen ges större inflytande över sin arbetssituation och att kommuner och regioner får långsiktiga ekonomiska förutsättningar att anställa fler medarbetare och minska arbetsbelastningen. Erfarenheterna från återhämtningsbonusen bör också tas till vara genom en långsiktig satsning på en hållbar arbetsmiljö inom vård och omsorg, där nya arbetsmodeller och tekniska lösningar kan utvecklas och utvärderas i nära samverkan med personalen. Att förbättra arbetsvillkoren i kvinnodominerade verksamheter är avgörande både för jämställdheten och för att säkra välfärdens kompetensförsörjning och kvalitet.

Vi vill även skärpa arbetsmiljölagstiftningen så att Arbetsmiljöverket ska kunna utdöma sanktionsavgifter, inte bara om det finns fysiska brister i arbetsmiljön, utan även för brister i den organisatoriska eller sociala arbetsmiljön. Även detta skulle innebära en stor förbättring för många kvinnor som i dagsläget är drabbade av ohälsa på grund av just den typen av brister. Detta har också föreslagits av Utredningen om utökade möjligheter att upprätthålla en god arbetsmiljö (SOU 2022:45) och vi vill att det blir verklighet.

Jämställda förutsättningar på arbetsmarknaden

Förutom kön påverkar ålder, utbildning, födelseland och funktionsnedsättning också möjligheten till arbete och därmed en jämställd ekonomi. Miljöpartiet anser att arbetsmarknadspolitiska insatser behöver förstärkas för att förbättra möjligheterna för utrikesfödda kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden. Detsamma gäller för kvinnor med funktionsnedsättning, som har sämre förutsättningar än män med funktionsnedsättning och som även är överrepresenterade i gruppen som lever under den relativa fattigdomsgränsen.

Etableringsprogrammet behöver erbjuda större individanpassning med fler möjliga spår. Människor är olika och har olika förutsättningar. Programmet ska kunna vara både kortare och längre beroende på individuella omständigheter. Statens ekonomiska ansvar bör kunna förlängas i särskilda fall där det behövs. Vi vill särskilt stärka nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden. Att kunna försörja sig själv ger frihet och egenmakt. Arbetsförmedlingen måste få bättre kunskap om nyanlända kvinnors behov och förutsättningar, samt goda verktyg för att möta dessa.

För att stärka arbetet mot diskriminering vill Miljöpartiet ge Diskrimineringsombudsmannen bättre förutsättningar att utreda anmälningar och driva fler enskilda diskrimineringsärenden i domstol. Fler måste ges möjlighet att få upprättelse.

Kvinnors företagande och tillgång till kapital

Kvinnor och män ska ha likvärdiga möjligheter att starta, driva och utveckla företag. Idag finns dock stora brister i tillgången till finansiering. Även det offentliga riskkapitalet investeras i stor utsträckning i branscher där relativt få företag ägs av kvinnor. Miljöpartiet vill undanröja de hinder som begränsar kvinnors företagande och säkerställa att det offentliga företagsfrämjandet bidrar till ökad jämställdhet.

Miljöpartiet vill införa en nationell jämställd kapitalagenda. Staten ska sätta upp mål för att kvinnors tillgång till företagsfinansiering, lån, innovationsstöd och riskkapital ska öka tydligt under nästa mandatperiod. Statliga investeringsaktörer och offentligt finansierade fonder bör få tydliga uppdrag att öka andelen kapital som går till företag som grundats eller leds av kvinnor.

Det behövs också bättre kunskap om hur kapitalet fördelas och vilka som får del av samhällets stöd. Alla statliga aktörer som ger lån, bidrag, garantier, innovationsstöd eller gör investeringar i företag ska därför redovisa hur finansieringen fördelas mellan kvinnors och mäns företagande. Redovisningen ska omfatta ansökningar, beviljanden

och belopp. Gemensamma definitioner och jämförbara uppgifter behövs för att synliggöra skillnader och följa utvecklingen över tid.

Miljöpartiet vill också se en mer transparent och jämställd kreditgivning. Banker och offentliga kreditaktörer bör redovisa beviljandegrad, lånebelopp och avslagsorsaker uppdelat på kön. Bedömningen av ett företags affärsidé, utvecklingsmöjligheter och återbetalningsförmåga ska göras på sakliga grunder, inte på omedvetna föreställningar om vem som bygger "riktiga" tillväxtbolag.

Trygghetssystemen behöver också fungera bättre för den som driver företag. Möjligheten att vara föräldraledig, få ekonomisk trygghet vid sjukdom och ställa om när verksamheten inte längre bär sig är viktig för att fler kvinnor ska kunna välja företagande. Miljöpartiet vill förbättra villkoren i sjukförsäkringen, föräldraförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen för företagare och för dem som kombinerar anställning med företagande. Reglerna för sjukpenninggrundande inkomst, SGI, och andra ersättningar behöver vara förutsebara och fungera även för personer med oregelbundna inkomster.

Vi vill även underlätta för små företag att ta steget till att bli arbetsgivare. Växa-stödet ska utvecklas så att fler företag får bättre förutsättningar att anställa sina första medarbetare och utveckla verksamheten.

Slutligen måste arbetet börja tidigt. Vi måste visa unga tjejer att egenföretagande är en väg, och motverka könsbundna studie- och yrkesval för att få in fler kvinnor i mansdominerade branscher. Studie- och yrkesvägledningen och det företagsfrämjande arbetet ska synliggöra företagande som en möjlighet för unga kvinnor och bidra till att fler kan välja utbildning och yrkesväg utifrån sina intressen och idéer.

Pensioner

För miljöpartiet är det viktigt att de med lägst pensioner också får del av den allmänna välfärdsutvecklingen och inte halkar efter. Idag är det främst äldre kvinnor, som ofta inte varit yrkesarbetande, som har de lägsta inkomsterna.

Pensionssystemet ska leverera så höga pensioner att det går att leva ett gott liv även efter att man slutat arbeta. Pensionerna behöver också bli mer jämställda. Kvinnor har i högre utsträckning än män låga pensioner. Att höja pensionerna för dem med de lägsta pensionerna är därför också en viktig jämställdhetsreform.

Vi vill höja pensionsavgiften för att höja den allmänna pensionen och förbättra den ekonomiska situationen för dem med de lägsta pensionerna genom att höja

bostadstillägget eller garantipensionen – det är också en viktig jämställdhetsreform. Det ska bli lättare för de som har rätt till bostadstillägg att ta del av det.

Jämställd sjukförsäkring

Reformer för en fungerande sjukförsäkring och ett samhälle där stressrelaterad ohälsa tas på allvar har betydelse för den ekonomiska jämställdheten eftersom ohälsostatistiken framför allt toppas av kvinnor. Att förändra sjukförsäkringen är högst angeläget och vi anser att ett könsperspektiv behöver finnas med i arbetet.

Ingen arbetstagare i Sverige ska behöva gå sjuk till jobbet av rädsla för att inte kunna betala räkningarna. Miljöpartiet vill avskaffa karensavdraget så att arbetstagare får sjuklön redan från första sjukdagen.

Garantinivån i sjuk- och aktivitetsersättningen ska höjas till en nivå som går att leva på. Den medicinska bedömningen ska ges större vikt vid bedömning av rätten till sjukskrivning, och psykologer ska kunna skriva sjukintyg vid psykisk ohälsa. Ingen ska nekas sjukpenning retroaktivt för den tid som hen redan har varit sjukskriven. Människor som blivit utförsäkrade ska kunna återförsäkras om de fortfarande är för sjuka för att arbeta. Sjukpenninggrundande inkomst (SGI) ska skyddas från sanktioner. Långtidssjuka ska få stöd med rehabilitering och regelbundna avstämningar, istället för att tvingas tillbaka i arbete på grund av hårda tidsgränser.

Jämställd utbildning

Det tredje jämställdhetspolitiska delmålet handlar om att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling. En jämställd utbildning omfattar hela utbildningssystemet. Där ingår allt från förskola till universitet och högskola, vuxenutbildning och yrkeshögskola men också folkhögskolor och studieförbundens utbildningsverksamhet.

Skolans roll

Alla barn och unga har rätt att utvecklas till den de är och vill vara, oavsett kön, könsidentitet och bakgrund. Förskola och skola har ett kompensatoriskt uppdrag som är fastställt i lag och ska utföras. Begränsande föreställningar om vad flickor och pojkar förväntas vara och göra ska inte få avgöra barns möjligheter, självbild eller framtidsval. Skolan är därför en viktig arena för att motverka traditionella könsmönster och lägga grunden för ett jämställt samhälle. Vi ser att den starkaste bestämningsfaktorn för

resultat i skolan är föräldrarnas utbildningsbakgrund och vi ser att ojämlikheten ökar i svensk skola. Den utvecklingen måste vändas.

Miljöpartiet vill att alla barn och elever ska möta förskollärare och lärare med genuspedagogisk kompetens. Personalen behöver kunna upptäcka och motverka könsstereotypa förväntningar och ge varje elev stöd att utvecklas utifrån sina förutsättningar. Miljöpartiet vill inrätta ett nationellt centrum för normkritisk pedagogik som samlar kunskap och sprider framgångsrika arbetssätt till skolor och huvudmän. Centrumet ska göra det lättare att omsätta kunskap om genus och normer i det pedagogiska arbetet. Centrumet kan även få i uppdrag att granska läromedel, läroplaner och andra dokument ur ett normkritiskt perspektiv.

I dag får pojkar lägre betyg, blir inte lika ofta behöriga till gymnasieskolan och går heller inte ut gymnasiet med examen i samma utsträckning som flickor. Könsskillnaderna i skolresultat har funnits så länge att de ibland tas för givna, trots att erfarenheten visar att det går att minska skillnaderna. Pojkar och flickor ska mötas av samma höga förväntningar och få samma möjligheter att lyckas i skolan. Arbetet för att förbättra pojkars skolresultat behöver gå hand i hand med arbetet mot prestationspress, trakasserier och psykisk ohälsa. Stöd ska ges efter behov och med hänsyn till att elevers livsvillkor ser olika ut. Skolan ska vara trygg för hbtqi-elever och uppmärksamma de begränsningar och den utsatthet som unga transpersoner kan möta. Ingen ska behöva anpassa sin identitet eller sina intressen till snäva föreställningar om kön.

En stark elevhälsa och lärare med tid för sina elever behövs för att tidigt fånga upp dem som behöver stöd, och motverka våld i ungas relationer. Elevhälsan ska ha en grundbemanning som anpassas efter skolornas socioekonomiska förutsättningar. Elever ska kunna nå kurator eller psykolog inom rimlig tid. Skolans arbete mot mobbning, diskriminering och trakasserier måste vara en del av det dagliga arbetet för trygghet och lika möjligheter.

Undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer måste stärkas och knyta an till ungas vardag. Både lärarutbildningen och fortbildningen för yrkesverksamma lärare behöver ge goda förutsättningar att undervisa inom området. Elever ska få kunskap om ömsesidighet, kroppslig integritet och rätten att bestämma över sitt eget liv. Undervisningen ska också behandla hedersrelaterat våld och förtryck. Skolans arbete med normer och samtycke är en viktig del av att förebygga sexuella trakasserier och våld i ungas relationer.

Läsning är en grund för lärande och en förutsättning för att kunna delta i samhällsdebatten. Miljöpartiet vill fortsätta satsa på tidiga läsfrämjande insatser för barn och föräldrar. Vi vill också säkra finansieringen av bemannade skolbibliotek. Arbetet behöver nå de elever som läser minst och ge stöd till dem som har svårt med läsningen.

Ungas val lägger grunden

Ungas val av utbildning och yrken lägger grunden till deras framtida inkomster. Skolan ska vidga elevers föreställningar om framtiden. Unga väljer olika, tror olika om sig själva och sin förmåga och givetvis spelar samhällets förväntningar in. Att från början välja olika riskerar att cementera ojämställdheten framöver. Studie- och yrkesvägledningen ska motverka könsbundna utbildnings- och yrkesval och ge kunskap om hur olika val kan påverka arbetsliv och ekonomi. Frågan lyfts av Kommissionen för jämställda livsinkomster som även hänvisar till SOU 2019:4 Utredningen om en utvecklad studie- och yrkesvägledning som poängterar att det är avgörande att elever har kunskaper om vilka konsekvenser utbildnings- och yrkesval kan ha för bland annat karriär- och löneutveckling för att nå målen med en jämställd utbildning, och i förlängningen ett jämställt arbetsliv. Utöver det kan det finnas djupare skäl till varför man väljer olika som kan behöva analyseras. Miljöpartiet anser att regeringen bör återkomma med förslag som gör landets studie- och yrkesvägledning för både unga och vuxna mer jämställd. Barn och unga ska kunna välja väg utifrån sina intressen och förmågor. Vi vill också att fler män ska söka sig till yrken i förskola och skola.

Breddad rekrytering till högre utbildning, vuxen- och yrkesutbildning

Tillgången till kunskap är en demokratisk rättighet. Universitet och högskolor, vuxenutbildning och yrkesutbildning har en viktig uppgift i att förmedla kunskap och bildning, stärka människors självständighet och bidra till ett öppet och demokratiskt samhälle. Alla ska ha möjlighet att utvecklas genom utbildning och att återkomma till studier under livet.

Miljöpartiet vill bredda rekryteringen till högre utbildning, vuxenutbildning och yrkesutbildning. Kön, social bakgrund, etnisk tillhörighet eller funktionsnedsättning ska inte begränsa människors utbildningsmöjligheter. Lärosätena behöver arbeta aktivt för att fler ska kunna påbörja och genomföra en utbildning. Vi vill också att alternativa antagningsmetoder används i större utsträckning för att öppna fler vägar till högre utbildning.

Högskolan ska aktivt motverka diskriminering och könsstereotypa utbildningsval. Kunskapen om genus och jämställdhet behöver stärkas, liksom kompetensen i hbtqi-frågor. Studenter, forskare och andra anställda med funktionsnedsättning behöver bättre fysisk tillgänglighet och det stöd som krävs för att kunna delta på likvärdiga villkor.

Jämställdhet inom akademin handlar också om möjligheterna att forska, meritera sig och få inflytande över kunskapsutvecklingen. Kvinnor och män ska ha likvärdiga möjligheter till akademiska karriärer och forskningsresurser. Rekrytering, meriteringssystem och fördelning av forskningsmedel behöver därför granskas och utvecklas ur ett jämställdhetsperspektiv. Arbetet behöver omfatta både lärosätena och de myndigheter som finansierar forskning och innovation.

Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Det fjärde jämställdhetspolitiska delmålet innebär att kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor. Att det obetalda hem- och omsorgsarbetet delas mer lika är en förutsättning för ekonomisk jämställdhet. Kvinnor tar fortfarande ett större ansvar för hem och barn, vilket påverkar deras möjligheter att arbeta, utvecklas i yrkeslivet och bygga upp en ekonomisk trygghet. Ansvaret kan också innebära en hög samlad arbetsbelastning och driver på kvinnors ohälsa. Skillnaderna får konsekvenser för inkomsterna under hela livet. För Miljöpartiet är det självklart att kvinnor och män ska ha samma möjligheter att förena förvärvsarbete med föräldraskap och omsorg om närstående.

Ansvar över hem och barn

Föräldraförsäkringen är ett av våra viktigaste verktyg för att skapa ett mer jämställt omsorgsansvar. Ett mer jämställt uttag av föräldradagarna är också en av de viktigaste åtgärderna för att nå lika lön oavsett kön och komma till rätta med den ojämna fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor tar fortfarande ut en övervägande majoritet av föräldraledigheten. Det bidrar till att kvinnor tar ett större helhetsansvar och även tar ut fler vab-dagar och får lägre lön, mindre ekonomisk frihet och sämre pensioner. En jämnare fördelning av ledigheten ger fler föräldrar möjlighet att tidigt ta ett självständigt ansvar för barnets omsorg och vardag. Det kan bidra till att bryta mönster där kvinnan förväntas ta huvudansvaret för barnen även efter föräldraledigheten, samtidigt som barnets möjligheter till nära och trygga relationer med sina föräldrar stärks.

Vi vet också att detta går att förändra. Varje gång ytterligare en månad reserverats till vardera föräldern har papporna tagit ut fler föräldradagar. Men utvecklingen går för långsamt. Miljöpartiet vill därför införa en tredelad föräldraförsäkring där minst en tredjedel av dagarna reserveras åt vardera föräldern, medan en tredjedel ska kunna användas fritt av vårdnadshavarna eller överlåtas till en annan vuxen som är en del av barnets familj. Föräldraförsäkringen ska fungera för olika familjekonstellationer och ge stöd även till ensamstående föräldrar. Möjligheten att överlåta föräldrapenningdagar till andra vuxna kan underlätta för familjer att ordna omsorgen utifrån barnets behov och de relationer som finns runt barnet. Miljöpartiet vill följa upp hur möjligheten används, vilka familjer som får del av den och vilka konsekvenser den får för jämställdheten.

Arbetet för en mer jämställd föräldraledighet behöver omfatta både betald och obetald ledighet. Miljöpartiet vill därför se över uttaget av obetald föräldraledighet och ta fram åtgärder som bidrar till en jämnare fördelning. Även ansvaret för vård av sjuka barn behöver delas mer lika. Föräldrar måste få förutsättningar att ta ansvar för barn utan att det påverkar deras yrkesliv negativt. Vi vill också stärka kunskapen om hur föräldraledighet och deltidsarbete påverkar kvinnors löneutveckling, socialförsäkringar och framtida pension. Miljöpartiet vill därför tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå ytterligare reformer för ett mer jämställt uttag av föräldrapenning, vård av barn och föräldraledighet.

För att fler ska ha råd att vara föräldralediga vill Miljöpartiet också höja ersättningsnivån på de så kallade lägstanivådagarna. I dag finns 90 sådana dagar i föräldraförsäkringen där ersättningen endast är 180 kronor om dagen. Den låga ersättningen gör att många föräldrar saknar reella möjligheter att använda dagarna, vilket särskilt drabbar familjer med små ekonomiska marginaler. Miljöpartiet vill därför att ersättningen för dessa dagar ska vara inkomstrelaterad på samma nivå som övriga föräldrapenningdagar, så att alla föräldrar får bättre förutsättningar att använda dem oavsett inkomst. För barn med två vårdnadshavare vill vi också att dagarna ska knytas till respektive förälder för att främja ett mer jämställt uttag.

Hembesöksprogram och pappakurser

Förväntningarna på mammors och pappors roller behöver förändras. Föräldrastöd, mödra- och barnhälsovård och andra verksamheter som möter föräldrar har en viktig roll i att uppmuntra ett jämställt ansvar för hem och barn. Miljöpartiet vill utveckla hembesöksprogram och föräldrastöd, vilket har testats i mindre skala med goda resultat.

Fler män behöver stöd för att utvecklas i sin föräldraroll och ta ansvar för familjens vardag.

Vi anser också att det är viktigt med positiva förebilder som inspirerar fler män till att prata och visa känslor samt förstå vikten av och värdesätta sin roll som partner och förälder ännu mer. Där ser vi att civilsamhället med både brinnande engagemang och expertkunskaper spelar en viktig roll. Föreningslivet kan nå olika målgrupper, opinionsbilda och sprida kunskap och är en viktig del i det förebyggande arbetet. Miljöpartiet vill stärka samverkan med och stöd till civilsamhället på lokal och nationell nivå. Vi ser gärna att Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att stärka en sådan utveckling.

Tillgänglig barnomsorg och bättre förutsättningar för ensamföräldrar

En tillgänglig barnomsorg av god kvalitet är avgörande för att föräldrar ska kunna arbeta och studera. Miljöpartiet vill att barnomsorg ska finnas även på kvällar, nätter och helger. Den som arbetar på obekväma tider måste kunna känna trygghet i att barnen får den omsorg de behöver. Detta är särskilt viktigt för ensamstående föräldrar.

Ensamstående kvinnor med barn är en grupp där många har det svårt ekonomiskt, vi vill förändra detta genom att höja barnbidraget och bostadsbidraget för barnfamiljer. Miljöpartiet vill att barnbidraget ska höjas. Vi vill också införa ett särskilt ensamförsörjartillägg riktat till ensamstående vårdnadshavare.

Faderskapspresumtion för ogifta

Ojämställdhet i heteropar cementeras eller förvärras ofta i samband med det första barnets ankomst, när mamman ofta stannar hemma själv en längre tid och blir ”förstaförälder”. Den första tiden efter barnets födsel är viktig och känslig, både för anknytningen mellan barn och förälder och för att vara så närvarande som möjligt för sin partner och bli föräldrar tillsammans. Men det kan ta lång tid att fastställa faderskapet när nyblivna föräldrar är ogifta, även om de är sambor. Konsekvensen blir att dessa pappor inte kan få föräldrapenning om de avser att vara hemma under barnets allra första månader, vilket gör att den som inte har råd att vara utan inkomst under ibland flera månader i praktiken fråntas möjligheten att vara hemma en längre period i samband med barnets födsel.

Därför vill Miljöpartiet att faderskapet ska vara mycket enklare att fastställa även för ogifta par, och att det ska ske på ett likvärdigt sätt i hela landet. Vi vill att faderskapspresumtion ska gälla även för partners som är sambo men ogifta – för att

möjliggöra för de pappor som vill vara föräldralediga och få föräldrapenning från dag 1 efter barnets födsel också ska få vara det.

Jämställd hälsa

Det femte jämställdhetspolitiska delmålet innebär att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa och erbjudas vård och omsorg på lika villkor.

I dag finns det stora hälsoskillnader i befolkningen. Var i Sverige du bor, var i världen du är född, din ekonomi och vilken utbildningsnivå du har påverkar risken för att drabbas av olika sjukdomar. Orättvisorna och klyftorna i samhället speglas också i människors hälsa och förväntade livslängd. Kvinnor är i högre grad sjukskrivna än män, särskilt vid stressrelaterad ohälsa. Eftersom patientens kön kan påverka såväl diagnos som behandling, krävs ett mer systematiskt arbete inom vården för att identifiera och åtgärda ojämställda och ojämlika strukturer. Vården ska även öka sin kompetens gällande minoritetsgrupper och funktionsnedsättning, så att patienter som tillhör dessa grupper får en likvärdig och patientsäker vård inom hela vårdkedjan.

Folkhälsoperspektivet är centralt – en lag behövs

Det är viktigt att följa utvecklingen av folkhälsan i Sverige. Statistik och indikatorer behöver i sin tur brytas ner på lokal och regional nivå för att till exempel regioner och kommuner ska kunna arbeta förebyggande i högre grad och för att förstå hur man bäst ska rikta insatser. Miljöpartiet anser att Sverige behöver en folkhälsolag, vilket andra länder i Norden redan har. Det handlar om ett regelverk som tydligare än i dag klargör hur ansvaret för folkhälsoarbetet ser ut på lokal, regional och statlig nivå. Ju tydligare det är för politiker, tjänstemän och invånare, desto mer sannolikt är det att folkhälso-perspektivet och folkhälsoarbetet kommer lyftas fram mer och få större genomslag. Det är inte minst viktigt för att ringa in skillnader i hälsa som är kopplade till kön och andra bakgrundsvariabler, förstå vad det beror på och förebygga. Kommissionen för jämlik hälsa föreslog en utredning som bör se över om existerande ansvarsområden är tillräckliga eller om en folkhälsolag bättre kan bidra till målet om en god och jämlik hälsa.

Jämställd vård

Idag är tillgången till vård ojämnt fördelad. För Miljöpartiet är det självklart att ett genus- och jämlikhetsperspektiv ska genomsyra all vård och omsorg, och att alla ska garanteras likvärdig vård oberoende av kön och till exempel socioekonomiska faktorer. De skillnader som idag finns mellan kvinnor och män inom hälso- och sjukvården kan ta sig uttryck i olika tillgång till vård, olika långa väntetider och olika tillgång till högkvalitativa behandlingar eller läkemedel. Till exempel visar studier att kvinnor i lägre utsträckning än män får tillgång till bra vård vid hjärtinfarkt, eftersom kvinnor ofta visar annorlunda symptom än män och i större utsträckning skickas hem igen, medan männen blir inlagda. Det behövs mer forskning på kvinnors sjukdomar och hälsa.

Ojämställdheten i vården tar sig även uttryck i att vård som riktar sig till kvinnor alltför ofta prioriteras lägre än vård som riktar sig till män. Undersökningar har även visat att vårdpersonalens föreställningar och uppfattningar om kvinnor och män har en påverkan på hur man bemöts i vården. Kvinnor måste uttrycka mer smärta för att få samma behandling och kvinnosjukdomar ses fortfarande som något man som kvinna förväntas leva med, i stället för sjukdomar som kan behandlas. Kvinnor tas inte alltid på allvar och blir stigmatiserade. Många tvingas till en flerårig kamp för att få korrekt diagnos och behandling för vanliga problem som endometrios, vestibulit och förlossningsskador.

Forskning och medicinsk utveckling har historiskt sett utgått från pojkar och män som norm, vilket bidrar till ojämlik diagnostik och behandling. Vården måste säkerställa ett jämlikt bemötande av flickor och kvinnor, där deras symtom tas på samma allvar som pojkar och mäns. Vården måste stärkas kring kvinnors symtom vid hjärt- och kärlsjukdomar, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och sjukdomar som endometrios, vestibulit, PMS- och klimakteriebesvär.

Miljöpartiet ser ett behov av att alla regioner öppet redovisar hur jämställd vården är och stärker sitt likarättsarbete. Det kan handla om hur köerna till och kvaliteten i kvinnosjukvården ser ut, till exempel i endometriosvården, och om hur vården arbetar för att göra hälso- och sjukvården mer jämställd. Könsuppdelad statistik ska alltid finnas tillgänglig.

Inför en modern graviditetspenning

I betänkandet ”Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida” (SOU 2023:23) föreslås att en modernare graviditetspenning ska införas och ett mer ändamålsenligt skydd bedöms vara en fråga om jämställdhet. Det finns indikationer på att lagstiftningen

tillämpas restriktivt, att kvinnor med graviditetsrelaterade besvär ibland nekas graviditetspenning trots att arbetsmiljörisker eller fysisk belastning borde ge rätt till ersättning. I förlängningen kan det innebära risk för både den gravida och barnet samt påverka de ekonomiska möjligheterna att skaffa barn. För att gravida ska kunna vara sjukskrivna på samma premisser som övriga befolkningen vill vi införa en mer jämställd graviditetspenning i linje med utredningens förslag.

En förstärkt förlossningsvård

Den som ska bli förälder ska få det stöd och den vård den behöver. Alltför många födande känner oro för att det inte ska finnas plats på BB eller att det ska vara svårt att nå fram till sjukhuset i tid när det är dags för förlossning. Många drabbas av förlossningsskador och det är dessutom ofta svårt att få hjälp inom rimlig tid om en skada har uppstått. Detta måste förändras. Ingen ska behöva känna sig otrygg inför sin förlossning eller behöva lida efteråt.

För att säkra förlossningsvården i hela landet och höja kvaliteten på den vill Miljöpartiet ha ett mål om en barnmorska per födande kvinna. För att uppnå detta behövs fortsatta satsningar på betald vidareutbildning för sjuksköterskor och på att förbättra arbetsvillkoren och arbetsmiljön inom förlossningsvården. Barnmorskors genuina yrkeskunnande kring frisk graviditet och förlossning behöver ges större utrymme och bättre förutsättningar inom vården. Miljöpartiet vill också tillsätta en utredning för att se över hela förlossningsvården.

Utgångspunkten för vården som erbjuds ska vara den gravidas egna önskemål och kvinnor ska få den information de behöver för att kunna ta ställning. Den som vill ha kejsarsnitt på grund av tidigare förlossningstrauma, sexuella övergrepp eller annan icke-medicinsk orsak ska få besked om det beviljats senast i graviditetsvecka 28. Vid misstänkt missfall ska kostnadsfritt ultraljud alltid erbjudas.

Vården behöver bli bättre på att förebygga att förlossningsskador uppstår och på att upptäcka och behandla skador som redan uppstått. Vi vill höja kunskapen om hur förlossningsskador kan förebyggas, upptäckas och behandlas. Alla som upplever att förlossningen lett till skador måste få möjlighet att bedömas av en specialist och få tillgång till vård. Vi vill att vårdgarantin för operation eller behandling efter förlossningsskada ska sänkas från 90 till 30 dagar.

Graviditet, förlossning och eftervård ska ses som delar i en helhet. Ett helhetsfokus på den som ska föda är särskilt viktigt för riskgrupper. Det inkluderar till exempel nyanlända kvinnor, äldre förstföderskor och kvinnor med missbruksproblematik.

Kvinnor i dessa grupper ska erbjudas hembesök av barnmorska inför barnets födsel och den som är i behov av tolk under förlossningen ska få det på plats, inte via telefon. Systemet med kulturtolksdoulor som finns i vissa regioner borde kunna spridas till fler.

Kortare avstånd till förlossningen

Miljöpartiet vill ha en tryggare förlossningsvård i hela landet. Den som har lång väg att åka ska ha möjlighet att bo på patienthotell tillsammans med sin familj inför förlossningen under längre tid än idag, samt vid behov erbjudas transport från och till hemmet. Vi vill också se över möjligheterna att diversifiera utbudet av vård inom förlossningsvården. I de delar av landet där det i nuläget kan bli fråga om väldigt långa resor för att komma till ett sjukhus med förlossningsavdelning kan en klinik i närheten även utan akutsjukhusets alla resurser kanske kännas som ett bättre alternativ för en kvinna som förväntas ha en normal förlossning och tidigare fött barn komplikationsfritt. I överväganden kring hur vården ska organiseras måste olika typer av risker vägas in. Vi ser gärna att Sverige på lämpligt sätt bör ta del av Norges organisering av förlossningsvården för att se i vilka delar den kan passa svenska förhållanden. För den som av omständigheternas tvång eller av fri vilja är på förlossning eller BB utan medföljande stödperson behövs ett bättre stöd. Vi ser därför att det finns behov av möjligheten till ett så kallat vårdlöfte om särskilt stöd vid BB-vistelse för den som saknar partner eller medföljande person.

För ökad trygghet är det också angeläget att ha en målsättning om att utveckla förlossningsavdelningarna och BB till att bli mer hemlika. ”BB i hemmet” ska också kunna erbjudas som alternativ för de som föredrar det. Detta erbjuds i dag till exempel av Region Skåne och innebär att den födande som väljer att åka hem direkt från förlossningsavdelningen, eller föder sitt barn hemma, kan få några hembesök av barnmorskor de kommande dagarna. Detta är en uppskattad medelväg för födande som vill ta del av det stöd som erbjuds på BB, men inte har behov av eller önskan att stanna på sjukhus i flera dagar. Det är också avlastande för de familjer som väljer tidig hemgång, eftersom en del av de undersökningar som normalt görs på nyfödda då kan ske i hemmet och inte kräver en resa tillbaka till sjukhuset.

Abort och preventivmedel

Kvinnors rätt att göra abort måste försvaras. Den handlar om kroppslig autonomi, hälsa, självbestämmande och alla människors möjlighet att forma sina liv.

Miljöpartiet välkomnar därför regeringens proposition om en förändrad abortlag och ser positivt på flera av förslagen: att abort ska tillhandahållas skyndsamt, att abortvården moderniseras, att hemaborter möjliggörs och att det inte längre ska anges i abortlagen att endast läkare får utföra abort.

Det är viktigt att abortlagen gäller alla som befinner sig i Sverige. Rätten till abort för asylsökande, papperslösa och andra som vistas i landet måste kvarstå. RFSU, RFSL och Lunds universitet har pekat på att förslag i Mottagandelagen – En ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande – riskerar att verka hämmande på eller i praktiken begränsa vissa gruppers rätt till abort. Regeringen konstaterar dock att det inte finns några begränsningar för dessa grupper i nuvarande eller föreslagen abortlag, men hänvisar samtidigt frågan om mottagandelagen till ett annat lagstiftningsärende. Det är inte tillräckligt. En rättighet som är tydlig i en lag kan i praktiken undergrävas av regler i en annan. Miljöpartiet menar att regeringen måste säkerställa att annan lagstiftning inte skapar anmälningskrav, rädsla eller andra hinder som gör att asylsökande och papperslösa avstår från att söka abortvård.

Efter graviditetsvecka 18 krävs tillstånd för abort. Det gör Socialstyrelsens rättsliga råd till en mycket viktig aktör för den enskildes möjlighet att få tillgång till abort. När abortlagen klubbades 1974 var det en radikal och modern lagstiftning. Nu, drygt 50 år senare, finns det anledning att se över de delar av lagstiftningen som kanske var motiverade 1974 men som knappast känns ändamålsenliga längre. Det gäller i synnerhet vem som ska ha sista ordet för rätten till abort efter vecka 18. Miljöpartiet vill därför se en översyn av Socialstyrelsens rättsliga råds inblandning i beslut om senare aborter.

Miljöpartiet delar bedömningen att aborträtten bör ges ett uttryckligt skydd i regeringsformen. Ett sådant skydd markerar tydligt att rätten till abort är en grundläggande fri- och rättighet som inte kan lättvindigt kan inskränkas på grund av politiska svängningar. Samtidigt menar vi, i likhet med flera remissinstanser, att det föreslagna grundlagsskyddet riskerar att bli alltför tunt i praktiken om lagstiftaren ges alltför stort utrymme att inskränka rättigheter genom vanlig lag.

Sverige ska också fortsätta att i internationella sammanhang tydligt stå upp för kvinnors rätt till abort och försöka påverka de länder som har en abortlagstiftning som inte utgår från den gravidas rätt att bestämma över sin kropp. Det är också viktigt att biståndsmedel går till arbete för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt civilsamhällesorganisationer som försöker påverka situationen i sina egna länder. De krafterna ska ha vårt stöd.

Kostnadsfria preventivmedel till unga är en viktig insats för en god sexuell och reproduktiv hälsa. Miljöpartiet vill att det ska bli kostnadsfritt för unga under 26 år. Vi vill även att olika alternativ på kostnadsfria mensskydd erbjuds via till exempel ungdomshälsan, skolan och andra lämpliga platser.

I syfte att förbättra vården vid abort och av olika tillstånd som till exempel svår smärta vid mens, endometrios och klimakteriebesvär vill vi att barnmorskors förskrivningsrätt ska utredas.

Stoppa mäns våld mot kvinnor

Det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Mäns våld mot kvinnor är ett av Sveriges mest allvarliga samhällsproblem.

Det är framför allt män som utövar våld, både mot andra män och mot kvinnor. Våldet kan ta sig olika uttryck – till exempel fysiska, psykiska, sexuella och ekonomiska. Det är därför viktigt att jobba med olika insatser och metoder för att bekämpa våldet, till exempel mot människohandel och sexköp, mot trakasserier på arbetsplatsen, förebyggande i skolor, samt inom socialtjänst och rättsvårdande myndigheter. Extra sårbara och i högre risk för att bli utsatta för våld är transpersoner, äldre kvinnor och kvinnor med funktionsnedsättning eller missbruksproblematik. Även kvinnor med oklar migrationsrättslig status i Sverige, som är papperslösa eller har tidsbegränsade uppehållstillstånd, är särskilt utsatta och får ofta svårt att försörja sig eller få eget boende om de lämnar en relation. Givetvis förekommer det våld även i andra nära relationer, något som också måste synliggöras och följas upp.

Idag får våldsutsatta kvinnor och barn alltför ofta sina liv och sin frihet inskränkta. De är brottsoffer, men lever frihetsberövade. Från samhällets sida behöver det vara väldigt tydligt att det är den som utövar våld och förtryck som ska begränsas – inte brottsoffret. I alltför många fall fortsätter våldet i olika former efter att den våldsutsatta lämnat relationen. Det är hög tid att vi börjar se det så kallade eftervåldet som en särskild typ av våld och sätter in åtgärder för att förhindra det.

Samhället måste förebygga våldet, upptäcka utsatthet tidigare, skydda dem som drabbas och ställa förövarna till svars. Sverige har tagit viktiga steg i arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Riksdagen har tidigare ställt sig bakom en nollvision för våld i nära relationer och regeringen har i sin nationella strategi för 2026–2035 angett en nollvision för det dödliga våldet mot kvinnor. Det är viktiga ställningstaganden, men det finns anledning att gå längre. En nollvision som enbart fokuserar på det dödliga våldet

riskerar att lämna det omfattande våld som föregår och omger det dödliga våldet i skymundan. De allra flesta som utövar våld kommer inte begå dödligt våld. Det psykiska våldet, hoten, kontrollen, isoleringen, de sexuella övergreppen, det fysiska och det ekonomiska våldet måste också tas på största allvar. Våld ska inte behöva leda till allvarliga skador eller dödsfall innan samhället agerar med full kraft. Det måste vara tydligt att samhällets målsättning inte är att minska våldet till en viss nivå eller att acceptera att en viss omfattning av våld förekommer. Målsättningen måste vara att våldet ska upphöra. En nollvision mot mäns våld mot kvinnor och barn skulle utgöra ett tydligt politiskt ställningstagande och en gemensam riktning för hela samhällets arbete. Den skulle också markera att varje fall av våld är ett misslyckande som samhället måste lära av och agera utifrån.

Förebygg våldet och motverka destruktiva normer

Vi som samhälle måste göra allt vi kan för att förebygga att våldet överhuvudtaget uppstår. Det förebyggande arbetet behöver ske både på lång sikt, med att förändra normer och attityder, och på kortare sikt riktat direkt mot våldsutövare. Våldet tar sig olika uttryck och måste därför bekämpas med olika insatser och metoder.

Destruktiva föreställningar om manlighet och makt ska utmanas redan i unga år. Förskolan, skolan, fritidsverksamheter och föreningslivet har därför viktiga roller i att stärka arbetet för jämställdhet, respekten för andras gränser och förmågan att hantera konflikter utan våld. Genusmedveten och normkritisk pedagogik samt undervisning om sexualitet, samtycke och relationer är centrala delar av detta arbete.

Det finns stora likheter mellan det våld som förekommer i ungas respektive vuxnas parrelationer. Det som däremot skiljer unga våldsutsatta och våldsutövande från vuxna är att unga, i hemmet och i skolan, befinner sig i miljöer där vuxna har möjlighet att ingripa. Vuxnas reaktioner på våld har stor betydelse för att våld upphör eller fortsätter. Ungas relationer skiljer sig också från vuxnas genom att unga har mindre erfarenhet av tidigare relationer och kan därför sakna referensramar till en hälsosam relation. Mot denna bakgrund är det tydligt att fler föräldrar, lärare och andra vuxna som kommer i kontakt med unga måste vara bättre rustade för att prata med unga om våld i nära relationer och hjälpa dem som blir utsatta.

Socialtjänstens kunskap om att motverka och förebygga mäns våld mot kvinnor behöver öka och bli mer jämlik över landet. Det förutsätter att Socialtjänsten även ges de resurser som krävs för att förebygga fortsatt våld. Generellt vill vi se ett mer

strukturerat arbete med återkommande uppföljning och rapportering för att förebygga mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Miljöpartiet vill att mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer blir ett särskilt målområde i den nationella folkhälsopolitiken. På det sättet tydliggörs vilka målen är, på vilket sätt de ska följas upp och vem som ansvarar för vad. Det förebyggande arbetet med mäns våldsbeteende behöver trappas upp. Det behövs fler mansmottagningar, dit män som vill förändra sitt våldsbeteende kan söka sig.

Värna kvinno- och tjejjourerna och stärk tillgången till skyddat boende

Under lång tid fick kvinnojourernas ideella krafter bära hela ansvaret för våldsutsatta kvinnors situation medan samhället såg åt ett annat håll. Idag finns, tack vare det arbete som gjorts av jourerna, en annan kunskap om våld, hedersrelaterat våld och vad som krävs för att förbättra kvinnornas situation.

Miljöpartiet vill utveckla lagstiftningen för att ge kvinnor som utsätts för våld, även det så kallade eftervåldets alla dimensioner, bättre skydd. Vi ser också att kvinno- och tjejjourernas arbete är helt centralt för den samhällsförändring som krävs för att bryta våldsamma normer. Kvinno- och tjejjourernas kunskap och arbete måste värnas, och staten måste säkra långsiktiga ekonomiska förutsättningar för deras verksamhet. Både den öppna verksamheten och de skyddade boenden som drivs med jourernas kompetens bör stärkas.

I april 2024 trädde en ny lagstiftning i kraft som bland annat innehåller tillståndspliktför skyddat boende. Vi sympatiserar med lagstiftningens ambition att stoppa oseriösa aktörer från att bedriva skyddat boende. Efter ett drygt år ser vi dock kraftiga brister i implementeringen. Rättsosäkerheten för kvinnor och barn i behov av skyddat boende har ökat, kunskapen hos socialtjänsten och resurserna hos kommuner varierar. Konsekvenserna blir att för få kvinnor erbjuds skyddat boende, och att barn tvingas stanna kvar hemma med förövaren – den förälder som utsatt barnet och deras mamma för våld. Vi måste skyndsamt få stopp på utvecklingen med att fler och fler idéburna boenden tvingas stänga på grund av lagstiftningen. Här krävs en översyn av lagen och Socialstyrelsens riktlinjer för att säkerställa att de är ändamålsenliga.

Om den nya lagen om tillståndsplikt ska göra skillnad måste den leda till att fler kvinnor och barn beviljas placeringar på boenden av hög kvalitet. Kommunernas ekonomi får inte avgöra möjligheten att komma undan våld. Då behöver staten ta ansvar för en del av kostnaden. Miljöpartiet föreslår därför att staten står för halva kostnaden

för placeringar på skyddade boenden. Systemet finns sedan innan i Danmark med goda resultat.

Miljöpartiet vill införa ett förbud mot privata vinstdrivande skyddade boenden. Välfärden är inte vilken marknad som helst och vi som lagstiftare måste ta ansvar för att hejda marknadisering av skyddade boenden. Om det framöver visar sig finnas särskilda skäl till att även andra utövare behövs inom en specifik typ av skyddade boenden behöver en fördjupad konsekvensanalys göras innan man tar ställning till detta.

Begränsa förövarna och stärk rättsväsendet

Fler brott behöver upptäckas, utredas och leda till lagföring. Rättsväsendet har ett avgörande ansvar för att människor som utsätts för brott ska få ett rättssäkert bemötande, en korrekt utredning och möjlighet till upprättelse. För att kunna fullgöra detta ansvar krävs mer än juridisk kompetens. Det krävs kunskap om våldets mekanismer, trauma, makt och kontroll, barns utveckling och hur människor kan reagera efter att ha utsatts för våld och övergrepp. Det finns tydlig forskning och återkommande exempel på hur bristande kunskap och stereotypa föreställningar riskerar att påverka hur brottsoffer bemöts och hur deras berättelser förstås genom rättsprocessen. Det kan handla om förväntningar på hur en våldtagen person ska agera, hur ett barn förväntas berätta om övergrepp eller hur en person som lever i en våldsam relation förväntas bete sig. Det är därför nödvändigt att säkerställa att de personer som arbetar inom rättsväsendet har den kunskap som krävs för att förstå dessa situationer och kunna göra professionella och rättssäkra bedömningar.

Kunskapen om sexualbrott, våld i nära relationer och barns utsatthet måste vara likvärdig i hela landet. Därför är kompetensutveckling en viktig del av arbetet för att stärka både rättssäkerheten och kvaliteten i rättsprocessen. Miljöpartiet vill införa en nationell obligatorisk kompetensutbildning för relevanta yrkesgrupper inom rättsväsendet om sexualbrott, mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och barns utsatthet. Det ska inte vara upp till den enskilda domaren, polisen eller åklagaren att själv avgöra om kunskap om trauma, sexualbrott och våldsutsatthet är relevant för det egna arbetet. En människas möjlighet att få ett professionellt bemötande och en rättssäker prövning ska inte vara beroende av vilken polis som tar emot anmälan, vilken åklagare som leder utredningen eller vilka domare som handlägger målet.

Miljöpartiet välkomnar de utökade möjligheterna till kontaktförbud och elektronisk övervakning. Kvinnor som utsatts för våld måste få tydlig information om vilka skyddsåtgärder som finns, och vart de kan vända sig om skyddet brister. Att psykiskt

våld har blivit ett särskilt brott är också ett viktigt steg. Nu behövs utbildning, fungerande utredningsmetoder och uppföljning av hur bestämmelsen används. Miljöpartiet vill också höja minimistraffet för grov kvinnofridskränkning till två års fängelse, i syfte att straffet ska spegla brottets allvar och hur allvarligt samhället ser på systematiskt våld mot kvinnor.

Samverkan mellan polis, socialtjänst, vård och andra berörda myndigheter behöver fungera bättre. Det kräver tydliga rutiner för informationsdelning och kunskap om när uppgifter får och ska lämnas vidare. Den utsattas säkerhet och skyddade personuppgifter måste värnas i dessa kontakter.

En dörr ut ur våldet

Det mesta dödliga våldet kommer efter att en kvinna signalerat att hon vill lämna förövaren. Därför måste samhället bli bättre på att snabbt ge det akuta skydd hon behöver. Miljöpartiet vill att kommunerna, i samverkan med regioner och Polismyndigheten, säkerställer att varje kvinna som lämnar en våldsam relation ges en samlad ingång till samhällets stöd – en dörr ut ur våldet. Det ska räcka med en kontakt för att få det stöd som behövs i form av dokumentation av skador, vittnesmål, personskydd, skyddat boende, traumabehandling, hjälp med barnens situation och skolgång samt insatser från socialtjänsten och vården. Vid behov bör den våldsutsatta också kunna få fysiskt skydd för att återvända till sin bostad och hämta sina och barnens tillhörigheter.

Stoppa det ekonomiska våldet och eftervåldet

Mäns våld mot kvinnor slutar inte när den våldsutsatta lämnar. Då startar ofta en ny våldsspiral – eftervåldet. Det kan till exempel handla om fysiskt, psykiskt, ekonomiskt, materiellt eller juridiskt eftervåld.

Gemensamma barn drabbas också av eftervåldet och kan användas som verktyg för att fortsätta skada kvinnan, till exempel genom att mannen söker ensam eller delad vårdnad eller umgänge för att kunna fortsätta kontrollera kvinnan. Varje överlämning blir då en möjlighet för förövaren att fortsätta misshandla fysiskt och psykiskt, kontrollera och hota offret – till exempel med hur barnet ska drabbas om förövaren inte får som han vill. Idag är det inte bara förövaren som står för eftervåldet, också samhällets brist på kunskap och verktyg blir för offret en del av eftervåldet.

Miljöpartiet vill tillsätta en utredning för att kartlägga eftervåldets uttryck och lämna konkreta förslag på lösningar. Utredningen bör inkludera de vanligaste formerna av

eftervåld, med ett särskilt fokus på ekonomiskt eftervåld. Utredningen bör även komma med förslag på hur våldsutsatta ska få skydd och hjälp för att åstadkomma en rättvis bodelning, hur det kan bli lättare att bestrida ekonomiskt våld och vilken hjälp som behöver finnas för detta.

Stärk barns trygghet

Barn som utsätts för eller upplever våld behöver eget skydd och stöd. I flera uppmärksammade fall, inklusive det mycket tragiska fallet med pojken Tintin, har det blivit tydligt att samhället måste bli bättre på att skydda barn som på olika sätt far illa i hemmet, i umgänge med en våldsam förälder eller i vårdnadstvister. Det är uppenbart att mer måste göras för att säkerställa att barns röster hörs i kontakt med socialtjänst, polis och i rättsprocesser. Även domstolarna behöver mer kunskap om barns rättigheter i mål som rör vårdnad, boende och umgänge.

Barns ovilja att träffa en våldsutövande pappa måste tas på större allvar. Miljöpartiet vill säkerställa att inget barn med skyddade personuppgifter eller med skyddat boende ska tvingas till umgänge med en förälder. Det är orimligt att en våldsutövande förälder får umgängesrätt när barnet och mamman har skyddade personuppgifter eller bor på skyddat boende – personuppgifterna har ju skyddats just på grund av våldsutövaren. Ännu mer orimligt är att det förekommer att mammans skyddade boende har ansetts utgöra samarbetssvårigheter i vårdnadsmål. Umgänget med den våldsutövande föräldern innebär också en stor säkerhetsrisk för både barnet och kvinnan med skyddade personuppgifter. Som utgångspunkt bör inget umgänge ske när barnet lever i skyddat boende eller då mamman och/eller barnet har skyddade personuppgifter.

De senaste åren har flera åtgärder vidtagits för att stärka barnrättsperspektivet. Numera har barn rätt till ett eget biträde i dels ärenden om skyddat boende, men även i vissa fall som rör vårdnadsöverflyttning. Miljöpartiet menar däremot barns rätt till eget juridiskt biträde behöver utökas till fler fall för att barns rättigheter fullt ut ska kunna tas tillvara. 2023 bedömde en statlig utredning att barn bör tilldelas ett eget juridiskt biträde i fall där föräldrarna inte kan komma överens om umgänge, vårdnad eller vart barnet ska bo. Syftet med ett sådant biträde skulle vara att företräda barnets intressen och bevaka barnets rätt under processen samt säkerställa att barnets rätt till information under handläggningen i domstol. Detta är särskilt angeläget i mål där barnet har bevittnat eller själv utsatts för våld av en närstående, eller på annat sätt farit illa i hemmet.

Bättre samhällsstöd till personer med skyddade personuppgifter

Det långsiktiga stödet till våldsutsatta kvinnor och barn med skyddade personuppgifter har stora brister idag. Många kvinnor upplever att samhällets stöd näst intill upphör efter att de skyddade personuppgifterna har beviljats. Detta bekräftas av såväl Jämställdhetsmyndigheten som Socialstyrelsen. Trots att livet med skyddade personuppgifter innebär många praktiska frågor och problem, lämnas kvinnorna i princip ensamma med att hantera vardagen. Det stöd som finns kommerframförallt från kvinnojourerna, som gör ett ovärderligt arbete. Samtidigt är det ohållbart att brottsoffer inte ges det stöd de behöver av staten.

Våldsutsatta kvinnor som lever med skyddade personuppgifter behöver erbjudas en långvarig kontaktperson av kommunen. Kontaktpersonen ska bidra med stöd och vägledning i både myndighetskontakter och praktiska vardagsfrågor. Kontaktpersonen kan även ansvara för att hjälpa kvinnan att hitta ett tryggt och stadigvarande boende. Tillgång till kontaktpersonen ska finnas så länge skyddsbehovet kvarstår.

Beroende på var våldsutsatta kvinnor och barn med skyddade personuppgifter bor, ser stödet från kommuner och myndigheter olika ut. Behoven kan naturligtvis variera beroende på lokala omständigheter, men det är samtidigt viktigt att samhällets stöd är likvärdigt över hela landet. Det behövs därför nationella riktlinjer för hur myndigheter och andra aktörer kan arbeta med målgruppen, för att garantera samma höga nivå av skydd och stöd i hela landet – och för att minska risken för misstag. Det händer alltför ofta att skyddade personuppgifter röjs av en myndighet eller av vården, något som innebär stora risker för våldsutsatta kvinnor. Det behövs också särskilda utbildningsinsatser för alla som hanterar skyddade uppgifter. Hos de myndigheter och kommunala verksamheter som möter målgruppen ska det finnas anställda med särskild kompetens om skyddade personuppgifter.

Personer som försöker lämna en våldsam relation eller hedersrelaterad kontext, eller bor på skyddade boenden, kan ofta ha en mycket ansträngd ekonomisk situation. Vi vill införa ett nytt stöd, en särskild ”flyttpeng” i socialförsäkringssystemet, för att inte brottsoffer ska behöva drabbas ekonomiskt när till exempel sekretessen brustit eller återkommande flyttar krävs på grund av skyddade personuppgifter. Förutom de uppenbara inkomstbortfall som följer av att tvingas bryta upp från sitt hem, sitt arbete och sin omgivning så drabbas många våldsutsatta kvinnor av stora kostnader när uppgifter röjs och de tvingas lämna bostaden på mycket kort varsel. Vi menar att staten

måste hjälpa familjerna som redan är i en mycket utsatt situation så att de inte också ska gå på knäna ekonomiskt.

Det finns ett samband mellan våld i nära relationer och våld mot husdjur. Det är bland annat svårt att lämna en våldsam relation med husdjur. När den våldsutsatta behöver ta sig till skyddat boende kan djuret ofta inte följa med eftersom de flesta skyddade boenden i Sverige saknar möjlighet att ta emot djur. Djurens låga status gör att socialtjänsten oftast inte beviljar stöd för kostnader för djuret, vilket innebär att den våldsutsatta inte får hjälp att placera hunden på till exempel ett hundpensionat. Därmed står valet för den som är utsatt mellan att lämna kvar djuret och fly själv, eller stanna kvar. Många väljer att stanna kvar i relationen för att skydda djuret. Här behövs specialiserade utbildningsinsatser för alla former av skyddade boenden, så att vikten av trygghet för den våldsutsattas djur tas på allvar. Det behövs också stöd för tillfälliga placeringar av de våldsutsattas djur.

Bekämpa sexuellt våld och sexuell exploatering

Sexuellt våld innebär kränkningar och övergrepp med sexuella förtecken. Det kan exempelvis handla om att utföra sexuella handlingar mot en person utan samtycke, att tvinga någon att själv utföra sexuella handlingar mot sin vilja, sexuella trakasserier, grooming eller våldtäkt. Det här våldet kan ske i en nära relation, men gärningspersonen kan också vara en bekant eller en helt okänd person för den våldsutsatta.

Sedan den 1 juli 2018 har Sverige en sexualbrottslagstiftning som innebär att samlag utan samtycke är olagligt (samtyckeslagen). Lagen har dels lett till att normerna för samtycke har börjat förändras, dels till både fler anmälningar och fler fällande domar. Detta är naturligtvis mycket positivt. Samtidigt finns det mycket mer kvar att göra för att nå en samtyckeskultur i hela samhället och för att de som utsatts för sexuellt våld ska få rätt vård och ett bra bemötande.

För Miljöpartiet är det självklart att vård för personer som utsatts för sexuellt våld eller sexuell exploatering måste finnas tillgänglig och vara likvärdig i hela landet. Den som har utsatts för sexuella övergrepp och vänder sig till vården får aldrig hindras av kostnaden. Flera regioner har gått före och slopat patientavgiften för personer som söker vård efter sexuellt våld. För att förbättra samhällets stöd till personer som har utsatts för sexuellt våld, föreslår vi också att särskilda mottagningar inrättas för vuxna med eller utan beroende- eller missbruksproblematik som utsatts för sexuellt våld. På sådana mottagningar kan alla samhällets insatser för målgruppen samlas under ett och samma tak. I samband med att dessa mottagningar inrättas bör även brottsoffrens tillgång till

adekvata traumabehandlingar ses över och vid behov utökas. Här behöver också forskningen om traumabehandlingar anpassade till olika målgruppers behov och problematik bland personer som har blivit utsatta för sexuellt våld, inklusive i människohandel för sexuella ändamål, prostitution och andra former av sexuell exploatering, förstärkas.

Miljöpartiets uppfattning är vidare att det inte ska vara möjligt att köpa samtycke till samlag. Därför bör en utredning se över möjligheten att ersättning ska läggas till i 6 kap. 1 § brottsbalken som en situation där en person aldrig kan anses delta frivilligt i ett samlag. Detta skulle innebära att samtycke till sex inte föreligger. Utredningen bör också lämna förslag som innebär att den som utsätts för sexköp/kommersiell sexuell exploatering ska betraktas som brottsoffer, snarare än att brottet begås mot staten. Även sexualbrottsoffers rätt till målsägandebiträde behöver stärkas. Även förtalslagstiftningen behöver ses över i syfte att stävja förtalsanmälningar med hämndmotiv.

Barn ska skyddas från sexuell exploatering både på nätet och i andra miljöer. Den utvidgade kriminaliseringen av köp av sexuella handlingar på distans behöver följas upp och utvärderas, så att den får avsedd effekt. En utvärdering bör särskilt granska hur de nya bestämmelserna tillämpas i praktiken och vilket genomslag de får för rättssäkerhet och skyddet av barn och unga. Det är också viktigt att analysera om rättsväsendet ges tillräckliga resurser för att identifiera situationer där barns särskilda utsatthet utnyttjats på det sätt som lagstiftningen avser att fånga upp.

Vi vill också ändra brottsbeteckningarna för det som i dag kallas barnpornografibrott så att det tydligt framgår att det handlar om dokumenterade sexuella övergrepp mot barn. Dessutom behöver de förebyggande sociala insatserna stärkas betydligt, vi vill till exempel ta vidare förslaget om ett exitprogram för både barn och vuxna som behöver och vill ha hjälp att lämna utnyttjande i prostitution och sexuell exploatering.

Hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra

Det sjunde jämställdhetspolitiska delmålet slår fast att hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra. Alla människor ska ha rätt att bestämma över sin egen kropp, älska vem de vill och forma sitt eget liv. Ingen ska begränsas, hotas eller utsättas för våld för att skydda familjens eller släktens anseende. Målet måste omsättas i långsiktiga insatser som förebygger förtryck, stärker individers frihet och säkerställer stöd och skydd genom hela livet.

Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på patriarkala föreställningar om kön, sexualitet och makt, där kollektivets anseende överordnas individens frihet och rättigheter. Förtrycket kan prägla hela vardagen: vilka kläder en person får bära, vem den får umgås med, vilken utbildning den får välja och vem den får leva tillsammans med. Våldets kollektiva karaktär, där flera familjemedlemmar eller andra personer kan delta i eller upprätthålla kontrollen, kräver särskild kunskap och anpassade insatser.

Flickor och kvinnor är särskilt utsatta, men även pojkar och män drabbas. Hbtqi-personer och personer med funktionsnedsättning kan möta särskilda hot och hinder för att få hjälp. Pojkar och unga män kan själva utsättas för förtryck samtidigt som de pressas att kontrollera systrar eller andra närstående. Samhället måste kunna upptäcka och möta dessa olika former av utsatthet. Arbetet ska utgå från individens rättigheter och behov. Hedersförtryck får aldrig ursäktas med hänvisning till tradition eller religion, och kampen mot förtrycket måste förenas med ett tydligt arbete mot rasism och diskriminering.

Förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet behöver börja tidigt och bedrivas långsiktigt. Genusperspektiv och normkritiskt arbete måste ingå i utbildningen från förskolan till gymnasiet. Barn och unga ska få kunskap om jämställdhet, kroppslig integritet, samtycke och sina rättigheter.

Miljöpartiet vill stärka elevhälsan och skolpersonalens kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. Det behövs fler socialsekreterare i skolor i utsatta områden och bättre möjligheter till tidiga insatser.

Föräldraskapsstöd

Fritidsgårdar, idrottsföreningar, kulturverksamheter och andra delar av civilsamhället kan ge barn och unga trygga sammanhang, kunskap om sina rättigheter och möjlighet att bygga egna nätverk. Dessa verksamheter behöver stöd och kunskap för att kunna upptäcka utsatthet och hjälpa unga vidare. Vi vill förbättra tillgången till meningsfulla fritidsaktiviteter, särskilt i glesbygd och områden med sämre socioekonomiska förutsättningar. Det behövs särskilda insatser för att säkerställa flickors och unga tjejers möjlighet att delta.

Ekonomisk självständighet är också central för möjligheten att stå emot kontroll och lämna förtryck. Arbetet mot ekonomiskt våld behöver därför finnas med i arbetsmarknadspolitiken. Miljöpartiet vill prioritera insatser som stärker nyanlända

kvinnors och kvinnors i utsatta områden tillgång till utbildning, arbete och egen försörjning. Bostadssegregation, skolsegregation och social isolering behöver motverkas så att fler får tillgång till samhällets stöd och möjlighet att forma sina liv.

Upptäck utsattheten och agera i tid

Den som söker hjälp måste möta ett samhälle som förstår situationens allvar och kan agera. Skola, socialtjänst, hälso- och sjukvård och rättsväsende behöver kunskap om hur hedersförtryck tar sig uttryck och de risker som en person söker hjälp eller försöker bryta sig loss ställs inför. Myndigheternas samverkan behöver förbättras med tydliga ansvarsförhållanden och fungerande rutiner för informationsdelning som värnar den utsattas säkerhet. Socialtjänstens kontakter med vårdnadshavare får inte leda till att barn utsätts för hot, våld eller andra övergrepp. Risken för sådana konsekvenser måste bedömas innan uppgifter lämnas vidare eller familjen kontaktas.

Miljöpartiet vill fullfölja utbyggnaden av regionala resurscentrum så att det finns tillgång till kvalificerat stöd i varje län. Verksamheterna behöver tillräcklig och långsiktig finansiering. Regionala och kommunala handlingsplaner ska tydliggöra ansvaret för förebyggande arbete, akuta insatser och fortsatt stöd.

Kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck behöver stärkas i hela rättskedjan. Polis, åklagare och domstolar måste kunna identifiera våldets kollektiva sammanhang och förstå hur upprepade begränsningar, hot och övergrepp påverkar den utsatta. Barns berättelser måste tas på allvar.

Skydda mot bortföranden och hjälp utsatta hem

För att hjälpa akut utsatta behöver vi förhindra att barn förs ut ur landet för att giftas bort, könsstympas eller utsättas för andra former av våld och tvång, samt göra det lättare för barn som blivit bortgifta utomlands att komma hem. För att lagen mot barn- och tvångsäktenskap ska få genomslag i praktiken måste skola, socialtjänst, polis och andra berörda aktörer kunna upptäcka riskerna och ingripa innan en resa genomförs. Miljöpartiet vill att skyddet genom utreseförbud ska omfatta barn och unga upp till 20 år.

Den som har förts bort eller hålls kvar utomlands måste också få hjälp att komma hem. Vi vill ha ett permanent samordningscentrum som stödjer arbetet med att få hem barn och unga som förts utomlands i hedersrelaterade syften. Det är också viktigt att säkerställa att de som får komma hem erbjuds tillräckligt skydd och stöd efter hemkomsten.

Skyddet för den som drabbas av hedersrelaterad brottslighet måste stärkas så att ingen utvisas för att man lämnar en våldsam relation eller en relation som bygger på hedersförtryck. Till exempel behöver vi säkerställa att socialtjänsten inte ger information till vårdnadshavare som kan innebära akut risk för att barn utsätts för brott. Vi måste också förbättra skyddet och stödet på både kort och lång sikt. Ingen som lämnar en hederskontext ska behöva återvända till förövarna för att samhället svek.

Stoppa kontrollen över kropp och sexualitet

Könsstympning, oskuldskontroller och andra övergrepp som syftar till att kontrollera flickors och kvinnors sexualitet måste förebyggas och stoppas. Förbuden mot oskuldskontroller, intygande av sexuell oskuld och oskuldsingrepp, som trädde i kraft i december 2025, behöver följas av utbildning, information och uppföljning så att lagstiftningen får genomslag.

Kunskapen om könsstypmning hos personal inom förskola, skola, vård, socialtjänst och fritidsverksamheter. Den som har utsatts ska få tillgång till specialiserad vård och traumabehandling utifrån sina behov.

Ingen ska utsättas för försök att förändra, undertrycka eller tvingas dölja sin sexuella läggning, könsidentitet eller sitt könsuttryck. Vissa omvändelseförsök kan omfattas av befintlig strafflagstiftning, däribland det särskilda brottet psykiskt våld som infördes 2026. Miljöpartiet vill att skyddet kompletteras med ett uttryckligt straffrättsligt förbud mot omvändelseförsök.

Att lämna hedersförtryck kan innebära att bryta med en hel familj eller ett socialt nätverk. Samhällets ansvar behöver därför omfatta både det akuta skyddet och ett långsiktigt stöd för att bygga ett självständigt liv. Miljöpartiet vill att den som lämnar en våldsam relation eller hedersförtryck ska få en samlad ingång till samhällets stöd. Den utsatta ska inte själv behöva samordna insatserna mellan olika myndigheter.

Vi vill stärka kvinno- och tjejjourerna och säkerställa tillgången till skyddat boende för alla som behöver det. Skydd och stöd ska vara tillgängligt även för pojkar och män, hbtqi-personer och personer med funktionsnedsättning. Den som lämnar behöver kunna få hjälp med boende, försörjning, utbildning och arbete, liksom vård, traumabehandling och stöd att bygga nya sociala sammanhang.

Janine Alm Ericson (MP)

Ulrika Westerlund (MP) *Ajda Asgari (MP)*

Mohamed Abdukani (MP)